

Rios ohållbara nonsens

av Jagdish Bhagwati

1992 genomfördes i Rio de Janeiro den stora FN-konferensen om de globala miljöfrågorna som blivit känt under begreppet Earth Summit. Motsättningarna då var stora och den dåvarande amerikanske presidenten George Bush uttalade där att ”den amerikanska livsstilen inte är förhandlingsbar” gick till historien. Där framkom att starka ekonomiska intressen stod i konflikt mot en förbättrad miljö och miljöfrågorna framträdde också som en Nord-Syd konflikt. Vid ett flertal tillfällen efter Earth Summit har världens länder under FNs ledning samlats för att försöka finna gemensamma lösningar och åtgärder på de globala miljöfrågorna, mest känt och kanske mest framgångsrikt är mötet i Kyoto och det sk Kyotoavtalet.

20-22 juni i år (20 år efter Earth Summit) genomfördes FN-konferensen Rio+20. Efter hårda förhandlingar enades man slutligen om ett urvattnat dokument som av vissa ses som ett litet steg framåt och av andra som ett totalt misslyckande. Professor Jagdish Bhagwati sammanfattar i följande artikel sina intryck av Rio+20.

Om George Orwell hade levt i dag skulle han bli irriterad och sedan chockad över det cyniska sätt på vilket alla lobbygrupper med slipad yxa och pengar att bränna håller sig fast vid det lockande begreppet ”hållbar utveckling”. Faktum är att FNs Rio +20 konferens om hållbar utveckling för alla och envar handlar om favoritprojekt - många av dem tangerar de stora miljöfrågorna såsom klimatförändringar, som var det huvudsakliga arvet från den ursprungliga Riokonferensen.

Således har Internationella Arbetsorganisation (ILO) och fackliga lobbygrupper lyckats få med ”anständiga jobb” bland Riokonferensens sju prioriterade områden. Jag önskar alla, överallt, att ha ett anständigt jobb. Men vad har det att göra med vare sig miljön eller med ”hållbarhet?”

Ingen ska låtsas att vi magiskt kan erbjuda anständiga jobb till det stora antalet fattiga men blivande arbetande inom den informella sektorn. Sådana jobb kan bara skapas genom anpassad ekonomisk politik. Faktum är att det är en mycket angelägen uppgift för många utvecklingsekonomier att föra en politik som främjar ekonomiska möjligheter genom att påskynda tillväxt.

Bismaken av veckan i Rio är ”indexerad hållbarhet” för företag i form av företagets sociala ansvar (CSR). Sådan indexering skall jämföras med redovisningsstandard. Medan den senare är ”teknisk” och drar nytta av standardisering drar den förstnämnda istället nytta av variation.

Företag kan naturligtvis bli ombedda att anpassa sig till en ”inte”-lista – att inte dumpa kvicksilver i vattendrag, att inte anställa barn för farliga arbetsuppgifter etc. Men det de utför som ”måsten” genom oegennyttia är verkligen en fråga om vad de anser dygdigt att spendera pengar på.

Uppfattningen att ett självutnämnt antal aktivister i förening med några regeringar och internationella organ genom CSR kan bestämma vad ett företag bör göra motsäger den liberala uppfattningen att vi bör be om det stöd som eftersträvas, men inte på ett visst sätt. I en tid då världen betonar vikten av mångfald och tolerans är det magstarkt att föreslå att företag bör standardisera uppfattningen om hur de vill främja det goda i världen.

Även när agendan för Rio +20 innefattar något tydligare ”miljö” – ex. vattentillförsel – dominerar plattityder. Således ska tillgången på rent dricksvatten nu tillföras som en ”rättighet”. Traditionellt har vi distingerat konventioner om mänskliga rättigheter mellan (obligatoriska) medborgerliga och politiska rättigheter, såsom rätten till habeas corpus, från (eftersträvansvärda) ekonomiska rättigheter, eftersom de senare kräver resurser. Att suddas ut denna skillnad - och därmed bortse från bristproblemet - är inte någon lösning.

När allt kommer omkring kan ”tillgänglighet” tolkas enligt många kriterier och därmed på otaliga sätt: Hur mycket vatten? På vilket avstånd för olika hushåll (eller led-

ning in i varje hus)? Till vilken kostnad? Dessa beslut har olika konsekvenser för tillgången på vatten, och de måste alltid ställas mot andra "rättigheter" och annan resursanvändning.

I slutändan kan därför tillgången på vatten inte korrekt kallas en "rättighet". Snarare är det en "prioritet" och länder kommer oundvikligen att skilja sig i förhållande till varandra.

Även om dessa är aktiva försyndelser är den aktiva underlåtenheten vid Rio +20 än mer påfallande. För en konferens som förmodligen behandlar "hållbarhet" är det värt att beklaga frånvaron av en heroisk insats för att komma överens om ett efterföljande fördrag till Kyotoavtalet. Om de katastrofala scenarier som följer vid försummelse av klimatförändringarna är riktiga - och extrema beräkningar, det måste sägas, kan slå tillbaka politiskt genom att de ses som osannolika, eller värre, genom att producera en "Neroeffekt" (om Rom brinner, låt oss fira) – bör Rio +20's brist på handling ses som ett historiskt misslyckande.

Men en matchande underlåtenhet av det våra samhällen skapar: ökande politisk ohållbarhet, inte på grund av de omedelbara ekonomiska problem som drabbar Europa och hotar världen, utan eftersom de moderna medierna har synliggjort för alla skillnaderna i förmögenhet mellan de rika och de fattiga. De rika bör uppmanas att inte stoltsera sin rikedom: extravagans bland mycket fattigdom väcker vrede.

De fattiga behöver å sin sida få en rättvis chans att höja sina inkomster. Det kan bara ske genom tillgång till utbildning och ekonomiska möjligheter, i såväl fattiga som i rika länder.

"Mindre överskott och större åtkomst": bara en politik baserad på detta credo kommer att garantera att våra samhällen förblir livskraftiga och uppnår äkta "hållbar utveckling".

* * *

Artikeln presenteras i svensk översättning med tillstånd av professor Jagdish Bhagwati.

Jagdish Bhagwati är professor i juridik och nationalekonomi vid Columbia University (New York) och Senior Fellow vid Council on Foreign Relations.